

Hemslöjden

07/6
PRIS 69 KR

SVERIGES STÖRSTA TIDSKRIFT FÖR SLÖJD, FOLKKONST, HANTVERK OCH KONSTHANTVERK



**LUCIA I MALUNG
MUDDAR TILL JUL
MÖT JÖGGE SUNDQVIST**



NYA TAPETER HEMMA HOS LINNÉ

Tulpantapeten i Linnés arbetsrum är målad efter ett original på Drottningholms slott.

*Hur såg den privata sfären
kring Carl von Linné ut?
Hur var familjens hem inrett?
Vad hade de på väggarna?
På Linnémuseet i Uppsala
har man funderat länge.
Lagom till jubileet har man
fått nya, tidstroga tapeter.*

TEXT **GUNILLA MATTSSON**
FOTO **ÅKE E-SON LINDMAN**

EFTER SJUTTIO ÅRS verksamhet och inför 300-årsjubileet av Linnés födelse var Linnémuseet i Uppsala i behov av uppfräschning. Då aktualiserades tapetfrågan igen. Statens fastighetsverk, som förvaltar huset, hade tidigare arbetat med att rekonstruera tapeter på både Strömsholms och Svartsjö slott. Dessa erfarenheter och ett inarbetat samarbete med duktiga hantverkare var nu en bra förutsättning.

Fanns det tapeter hos Linné?

Grunden har varit att få tillbaka en 1700-talskänsla, en känsla av att just så här kan det ha sett det ut när Carl von

Linné och hans familj bodde i huset. Det fanns inte några bevarade tapeter från tiden. Men att familjen Linné hade tapeter på väggarna är nog alldeles säkert. Dels var det högsta mode i mitten och slutet av 1700-talet, dels finns det från en genomgripande renovering på 1930-talet dokumenterade spikhål efter tapeter i de flesta rum. Nu har man utgått från tapeter i andra bevarade 1700-talsmiljöer och från tapeter i museisamlingar. De 1700-talstapeter vi idag ser är ofta blekta och nötta, men här har man försökt återskapa de ursprungliga färgerna. Målet har varit att få en både färg- och mönstermässig omväxling och att genom tapeterna ge en känsla av rummets funktion. Det senare känner man nog starkast i den stora salen på övre våningen, där Linné höll många av



Hanna Säfström målar de sista detaljerna på tapeten på plats i stora salen.



Mönstret till tapeten i stora salen kommer från Järntorgsgränd i Stockholm.



FOTO: LARS-OLAV SVENSTEDT

sina föreläsningar. Där är väggarna klädda med en stram tapet med målade väggfält. Inget mönster som kunde distrahera tankarna hos studenterna ...

Men det är inte bara synintrycket med vackra tapeter som varit målet.

– I den här typen av projekt vill vi både bevara och föra kunskapen om material och teknik vidare till yngre hantverkare, understryker Anders Zander från Statens fastighetsverk. I samarbete med Eva Björn, intendent på Linnémuseet, har han ansvarat för hela projektet.

Original från olika håll

Nu har sex rum fått nytillverkade 1700-talstapeter. I två rum är mönstret snedställda rutor med blommor i mitten; det ena från Linnés gård Hammarby ut-

anför Uppsala, det andra från en garderob på Drottningholmsteatern. I stora salen möter en färg- och mönsterprakt med växter och djur. Det originalet kommer från Järntorgsgränd i Stockholm och finns nu i Stockholms stadsmuseum.

Där finns också en blåmönstrad tapet vars original finns i Svenska Linnésällskapets ägo och kommer från en fastighet nära Linnémuseet som Linnés dotter Sofia lät bygga i början av 1800-talet. Tapeten är äldre och hade återanvänts. Av stämplarna på baksidan vet vi att den tillverkats i Uppsala av Gustaf Johan Bure som var verksam 1762–1772. Kanske den kommer från Linnés hem... åtminstone talar tiden för att det kunde vara möjligt. Även mönstret på tapeten i föreläsningssalen kommer från detta hus.



Tapetväderna sys ihop för hand.



Skarvarna blir synliga på den hopsydd tapeten.



Tapeterna spikas fast.

I Linnés arbetsrum fylls väggarna av slingrande blomsterkvistar där en gul vildtulpan är iögonfallande. Originalen finns i ett inbyggt skåp på Drottningholms slott, där sekundärt använd som väggskydd och uppklistrad horisontellt.

Tulpankopior i limfärg

Den tapeten har Hanna Säfström målat, men det var en lång process innan första penseldraget kunde göras. Först skulle mönstret kopieras; med en genomskinlig plast över tapeten har Hanna ritat av så mycket att hon kunde göra en rapport. För att få fram de rätta kulörerna granskade hon den vikta skarven och andra ställen där färgen bevarats bäst. Sedan förde Hanna över mönstret på papper. I mönsterkonturerna stack hon små hål för att med hjälp av färgpulver, så kallad punsning, kunna föra över mönstret till tapetpappret. Utifrån de små tunna prickade konturerna målade hon sedan de olika mönsterformerna fritt för hand, färg efter färg. Ofta arbetade hon med fyra väder

samtidigt. Färgen hon använt är limfärg, som hon blandar själv av vatten, lim och pigment.

– Det har varit kul att försöka återskapa 1700-talskänslan – det gällde att ha ett lagom lätt handlag, säger Hanna, som gått målarlinjen på S:t Görans gymnasium och har gesällbrev i målaryrket. Hon har utbildat sig i Sverige och Frankrike för att bli dekorationsmålare och färgsättare.

Målad panel på handgjort papper

Hanna har målat blomstertapeten i Linnés arbetsrum. Men tittar man noga kan man se att den grå panelen inte är av trä utan målad direkt på tapetpappret, något som förekom på 1700-talet. Den målningen gjorde Lennart Tjernberg sedan tapeten satts upp i rummet. Lennart är målarmästare med mångårig erfarenhet från tidsenligt måleriarbete. Han har förutom dessa paneler målat den blåmönstrade tapet i sovrummet och tapeten i föreläsningssalen. Hanna har målat de återstående tapeterna.

Förutom Hanna Säfström och Lennart Tjernberg har många andra hantverkare deltagit aktivt. Sanny Holm har tillverkat pappret – handgjort papper med material, kvalitet och utseende så lika originalen som möjligt. Pappersmassan var en blandning av flera olika kvaliteter linne-lump, som först malts var för sig innan de blandades och maldes till den slutliga kvaliteten. Efter målningen blandades massan med mer vatten i en kyp, varur Sanny med en ram hämtade upp exakt rätt mängd för varje ark, som mätte 53x63 centimeter. Nils och Anne-Marie Thomsen limmade sedan samman dessa ark till väder i längd som skulle passa rummets takhöjd.

Hopsydd tapetväder

När tapeterna målats sydde Anne-Marie, precis som man gjorde på 1700-talet, samman väderna till hela väggfält. Med tapetväderna räta mot räta sydde hon med lingarn omväxlande ett långt och ett kort förstygn. När en söm var klar veks hela sömnsmånen åt ett håll, så att skarven alltid är tredubbel. På så sätt förbereddes tapeterna vägg för vägg. Slutligen spikade Nils upp tapeterna på väggarna. Om det skulle ha varit precis som på 1700-talet hade tapeterna spikats direkt på väggen. Nu fästes i stället tunna trälistor på väggarna som tapeterna spikades mot. På så sätt sitter tapeterna bättre, då det är svårt att få fäste i gamla väggar, och man gör dessutom mindre överkan på väggarna.

Nu finns tapeterna på plats. Säkert skulle Linné, som i en föreläsning framhöll: »Skal ett rum vara angenämt måste det vara klädt med brokota tapeter«, vara nöjd. ♦

LINNÉMUSEET

Linnémuseet i centrala Uppsala är inrymt i det hus där Carl von Linné och hans familj bodde 1743–1778. Svenska Linnésällskapet är huvudman för museet som öppnade 1937. I museet visas möbler, glas, porslin, silver och textilier från familjen Linné och där speglas Linnés vetenskapliga verksamhet. Läs mer på www.linnaeus.se.

Statens fastighetsverks uppdrag är att förvalta statens byggnader så att de blir tillgängliga för allmänheten och så att kulturvärdena vårdas och bevaras. Se www.sfv.se

Renoveringsprojektet har finansierats av Statens fastighetsverk samt genom medel till Svenska Linnésällskapet från Stiftelsen Konung Gustaf VI Adolfs fond för svensk kultur och Sparbanksstiftelsen Upland.